

BARANEK (754) *sb m*

Oba a jasne (w tym w pierwszym 20 r., w drugim 19 r. błędne znakowanie); e jasne.

sg *N* baranek (212). ◇ *G* baranka (160). ◇ *D* barankowi (33). ◇ *A* baranka (174). ◇ *I* baranki(e)m (47). ◇ *L* baranku (25). ◇ *V* baranku (27). ◇ *pl N* baranki (8), barankowie (6); -i *GlabGad, Leop, Mącz*; -owie *BierEz, FalZioł, BibRadz, SkarŻyw*; -i : -owie *KrowObr* (5 : 2). ◇ *G* barank(o)w (15). ◇ *D* barank(o)m (1). ◇ *A* baranki (40). ◇ *I* barankami (2), baranki (2); -ami *Leop*, -i *LibMal*; -ami : -i *KrowObr* (1 : 1). ◇ *L* barankach (2); -ach : -äch *KrowObr* (1 : 1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

Dem. od „baran” (754) :

1. *Młody baran – samiec; agnus Murm, Mącz, Cn; agnellus*¹, *Mącz, Cn* (206) : Orzeł niegdy lecać z wyfoká/ Wziął z ftádá máłego báránká *BierEz* H2v, N2; *Murm* 39; *Mymer*¹ 26; Baranek ieft zwierzę na profłtze *FalZioł* IV 1d; á dla tich rozmagitych włofnoći dobrych/ pan Bog według człowiczthwa między inemi zwierzęty raczył fie Barankowi przyrownać *FalZioł* IV 2a, + 6c, IV 1c, 1d, 2a, 3a; *GlabGad* G3; *Leop* 4.Reg 3/4; *Mącz* 65c, 73a, 97a; *SkarKaz* 638a.

Przysłowia: Nie trzebáćiem mowy pátrzyć/ Ale dzieie mamy bączyc: Sąć po głoście báránkowie/ Ale po zębiech wilkowie. *BierEz* N2v.

IEzus gdy to wvmowil/ záftęp rycérzow ij woyłko rzucil fie nán/ iako lwowie na baranka. *OpecŻyw* 106v.

wola náfzá [...] we włzytkim rozumowi poftużną fie ftanie [...] zá nim iuż dobrowolnie włzędy puydzie/ iáko báránek zá owcą. *Górndworz* Ff6v.

Ná poftáwie Báránek/ ále Lis ná myfli/ Co włzytki ludzkie fprawy cícho we łbie fkryfli. *RejWiz* 77.

TarDuch C2; y z záłością tego wzywám iż [*Papież*] tám [*w Rzymie*] miefka/ nieináčzey iáko báránek między vilki gdzye fie włzytki złości świátá fciągáią *BielKron* 195v; Idźćiefz: oto ia was połyłam iáko báránki między wilki. *WujNT Luc* 10/3 [ogólem 3 r.].

Wyrażenie: »roczny baranek« (2): Ale roczni Barankowie frzednią maią complexią między wilgoćią Iagniąt/ á między fuchoćią ftarych owiecz *FalZioł* IV 2a; *Mącz* 158b.

Szeregi: »baranki i kozły«: Miecz Páńłki nápił fie krwie/ roftył od tłuftości/ ze krwie báránkow y kozłow *Leop Is* 34/6.

»baranek albo owieczka«: BAranek albo Owieczka/ z greckie⁸⁰ imiona rzeczon ieft fkromny. *FalZioł* IV 1c.

»baranki i (albo) skopy; (skopek i koziełek)« (2): cí kupcy ręki twoiey/ z báránkami/ y z fkopy/ y z kozielkami/ przyfłli do ćiebie kupcy twoi. *Leop Ez* 27/21; *Mącz* 5d.

W porównaniach (20): ijż iá ktorym był iako baranek pokorny/ będę natichmiáft iako lotr iaki związany. *OpecŻyw* 102, 65, [79], 109v, 116v; *TarDuch* C2; á ftaná fię ćichemi iáko báránkowie y gołębice *BibRadz Is* 11/6 *marg*; a iáko báránek milczący przed tym ktory go goli/ tak nie otworzył wft fwoich. *BibRadz Act* 8/32 [*idem WujNT*], *Is* 53/7; *RejPos* 100, 103, 107; ktore [*dziatki*] łobie Chryftus iáko niewinne baránki ná ofiárę w młodych lećiech poświęćił *SkarŻyw* 180; Potym niedzwiedzie wypuřczone/ tofz wćzynili/ á iáko báránkowie około nich [*świętych*] chodzili. *SkarŻyw* 532, 81, 535; *CzechEp* [382]; *ArtKanc* D17; *LatHar* 278; *WujNT Act* 8/32.

a. W *Starym i w Nowym Testamencie*: baranek jako zwierzę ofiarne; agnus, filius arietum, pascha *Vulg* (154): *WróbŻółt Ps* 28/1; *KrowObr* 182 [2 r.], 183v; Który wziąłwły báránká zá grzech y kuáterkę *oleiu/* y podniefie wlićko półpołu *Leop Lev* 14/24, 12, 21, 1. *Esdr* 6/9; *BibRadz Num* 7/39, 45, 51, 57, 63, 69; *BielKron* 30; *RejAp* 67v; *RejPos* 141v, 158 *marg*; *BiałKat* 296; pochwyciwłszy [Samuel] báránká bieżał ná gorę z ludźmi bogoboynemi/ y támże ofiárował onego báránká Pánu Bogu śwemu *RejZwierc* 264v; *SkarŻyw* 112; *LatHar* 717, 719; A [Chrystus] odpráwiwłszy wieczerzą. Rozumiey onego báránká: [...] dopiero vmył nogi vczniom/ y vftáwił nową ofiárę Ciáła śwego. *WujNT* 361, 419; Y oznaymił Ian ś. o dwu náturách w Chryftuście: O ludzkiey/ gdy go báránkiem ku zábićiu [nazywa]: y o Bozkiey *SkarKaz* 515b, 157b.

Zwroty: »jeść (jadać, zjeść) baranka, pożywać (używać) baranka, jedzenie baranka, pożywanie (używanie) baranka« [szyk zmienny] (46): *OpecŻyw* 78, 82, 86v, 87v, 89c, 90, 117v; Iezu ktoris po figurnym baranka pożywaniu náfze⁸⁰ odkupienia wielkę noc począł. *TarDuch* B8v; *KromRozm III* E5v; Zydowie wśyftkiego Báránká iedli/ á nic niezofotáwiáli *KrowObr* 183, 183v, 184 [2 r.], 185v [2 r.], 186 (10); *Leop Mar* 14/12, 14; báránká pożywáli s kwápieniem/ ná pámiątkę wyścia z niewoley Egipfkiey. *BielKron* 36, 47, 464v; *RejPos* 32, 103, 158; *BiałKat* 296v; *SkarŻyw* 480 [2 r.]; *LatHar* 189 [3 r.], 214, 215, 705, 716, 731; *WujNT* 30, 213 *marg*, 116, 176 *marg*; Ná toż też takie zákwálzenie przymawia Apoftól/ gdy o vżywaniu lepfzego báránká mowi/ Wymiátaycie kwas ftáry *SkarKaz* 84b, 84b, 157b [2 r.].

»nagotować (przygotować, zgotować) baranka« [szyk zmienny] (15): ij nalezli iako ijm powiedziál Iezus mily/ ij przygotowali wielkonotznego baranka. *OpecŻyw* 87, 86v [2 r.], 87; *OpecŻywSandR* 3v; Albo gdy też Abráám fyná ofiárował/ Tedy mu wnet báránká Anyoł nágotował. *RejWiz* 155v; *Leop Matth* 26/19, *Mar* 14/16; *LatHar* 690 [2 r.], 705 [2 r.], 716 [2 r.]; *WujNT* 110 *marg*. Cf »baranek wielkonocny«.

»ofiarować (na obiatę, na zabity ofiarę) baranka (baranki) [szyk zmienny], ofiarowanie (ofiara) baranka, baranek ofiarowany, baranek do ofiary« (31): *OpecŻyw* 25, 86v; Marłowi ofiáruiefz wieprzá/ Bachułowi kozłá/ [...] Apolinowi báránká *HistAl* Kv; *KrowObr* 183 [5 r.], 183v, 184v, 185 [2 r.]; *Leop Lev* 1/10, *Num* 6/12, 14, *Mar* 14/12; *BielKron* 37v, 38v, 39; *RejAp* 52; Owcą do zábićia/ y Báránkiem do ofiáry [zowie pismo Syna Bożego] *BiałKat* a4; *RejZwierc* 264v; *SkarŻyw* 262; *LatHar* 705; *WujNT* 114, 176 *marg*, 282 *marg*, 287; Tu tedy tę figurę Pan IEZUS wypełniáiąc/ ftárą ofiárę báránká zepfował *SkarKaz* 157b, 157b, 157b *marg*. Cf »baranek niepokalony«, »baranek roczny«, »pascha abo baranek«.

»zabić (zabijać, zarżnąć) baranka« [szyk zmienny] (7): *OpecŻyw* 86v [2 r.]; *KrowObr* 183, 185; I gdy wśyftkie rzeczy będzie offiárował przed Pánem/ zábije báránká *Leop Lev* 14/13, 25; *LatHar* 716.

Wyrażenia: »krew baranka« (6): Zydowie krew rozlewáli [o]nego baránká/ y podwoie domow fwoich kropili *KrowObr* 183; *RejAp* 67v; *RejPos* 141 [2 r.], 152v, 158. Cf »baranek niewinny«.

»baranek (baranki) (jedno)roczny (łóński, łóńszczak) (roczne); roczne baranki« (9 : 1): *KrowObr* 184v; *Leop Num* 6/12, 14; przynieście przed Páná báránká łóńszczaká zdrowego ku ofierze paloney. *BibRadz Lev* 23/12, *Num* 7/59; A gdy iey [niewiasty, która porodzi] čás przyźedł oczýścienia/

ofiárováľá zá dzyeći báránká rocznego na obiátę *BielKron* 37v, 37v, 38v, 39; *BudBib Num* 7/15. Cf »baranek niepokalony«.

»baranek niepokalony; niepomazany; bez (krom) zmazy« (4 : 2 : 2): Zydowie bráli Báránká niepokálonego ie[dnor]otznego y zdrowego z trzody *KrowObr* 184v; tedy będzie offiárováľ Báránká krom wffelkiewy zmázy *Leop Lev* 1/10, 14/10, *Num* 6/14; *BielKron* 37v; *RejPos* 103, 141, 158. Cf »baranek a owca«.

»baranek niewinny; niewinny baranek« (4 : 1): *RejAp* 67v; A przy tym też weźmiecie krwie onegoż to báránká niewinnego/ á náznáczycie ná podwoioch íwých. *RejPos* 141, 103, 141, 152v.

»baranek Starego Zakonu« (2): *MurzNT* 8v; Pátrzayże co tu Pan záfię Moizéľzowi w oneyże figurze onegoż báránká ftárego zakonu poruczáć raczy *RejPos* 158v.

»baranek wielkonocny; wielkonocny baranek« (27 : 15): *OpecŻyw* 78, 82, 86v [4 r.], 87, 87v (11); Iezus pošľáľ Piotra a Iána do Ieruzalem/ aby mu nagotowali wielkonotzného baranka *OpecŻywSandR* 3v; *MurzNT Matth* 26/17; *KromRozm III* E5v; *KrowObr* 182v, 183, 183v, 184v [2 r.], 187, [248v]; *Leop Mar* 14/12 [2 r.], 14, 16; *RejAp* 129v; *RejPos* 32; *BiałKat* 296; *LatHar* 55, 188, 214, 215, 690 (8); *WujNT* 116, *Mar* 14/12, *Luc* 22/7, s. 287, 589 [2 r.]. Cf »nagotować baranka«.

»baranek żydowski; żydowski baranek« (8 : 1): Baránek Zydowski nie ku Mfzey nie należy. *KrowObr* 182, 182v, 184v *marg*, 187, 187v, [244v] [2 r]; *WujNT* 589; *SkarKaz* 157b.

Szeregi: »baranki i jagniątká«: przynościé Pánu báránki y iágniątká. *LatHar* 346.

»baranek (baranki) a (i) owca; owca i baranek« (2 : 1): Ólmego dnia weźmie dwa báránki niepokálone [agnos immaculatos]/ y owcę roczną krom plány *Leop Lev* 14/10, *Num* 6/14; *BiałKat* a4. Cf »ofiarować baranka«.

»pascha abo baranek«: Páfchá ábo báránek náľz/ ofiárovány iefť Chryftus *SkarKaz* 157b.

b. Futro baranie, kozuch (1) :

Wyrażenie: »podbity baranki«: a drugą [suknię] krothką podbitha baranky wyeľgym baworowye v kmyeczia zaľtawylem we dwvdzyefťhu groffu. *LibMal* 1545/101v.

2. *Symboliczna nazwa Chrystusa Odkupiciela; agnus Vulg (524) :* *OpecŻyw* 124v; y lezecz bądzye wsthayny naľyeny baranek upokorzony *PatKaz II* 57v; *PatKaz III* 103; *TarDuch* E4; Widziaľem drugą Beľtyą [...] máiáćą dwa rogi/ podobne Báránkowi *KrowObr* 131, 68v [2 r.], 182 [2 r.], 241v, 229, 241v; *Leop Apoc* 17/14 [2 r.]; Czemuľż wľzędzi pímo íwięte zowie tego Pána á odkupiciela náľzego tym Báránkiem? *RejAp* 52; Krolowie będą przesľádowác Báránká. *RejAp* 144v *marg*, 71v, 118, 145, 146v, 190v (83); gdy przynieľiono kľięgi żywotá/ á żaden ľie nie obra ktoby ie był otworzyć śmiaľ/ áż przyľzedľ Báránek krwáwy iákoby zábyty *RejPos* 345v, 12 [2 r.], 89 *marg*, 103, 158v [2 r.], 342v; *BiałKat* 21, 296; *BudNT Apoc* 5/13, 6/1, *Eev marg* [2 r.], *Apoc* 17/14 [2 r.], 19/9; *CzechRozm* 200v; Chce Bog [MatkoBoża] báránká tego/ ktorego ták mile v pierśi nośifz. aby był zá nas záľłoty. *SkarŻyw* 112, 22, 262 [2 r.], 263; *NiemObr* 174; *WerKaz* 293 [2 r.]; *ArtKanc* O16v; *LatHar* 195, 196, 260, 330, 444; *WujNT Apoc* 5/6, 12, 6/1, 7/17, 13/8 (20); *WysKaz* 36; opiľuiáć [Jan Chrzćiciel] go [Chrystusa] y iáko báránká do zárzeźania zá grzechy náľze/ y iáko ľwá do karánia zá niewdźięczności náľze. *SkarKaz* 1b; oto ľię ćichy y pokorny báránek vkázuie/ ktory gľowę iego [ľwa piekielnego] ľkrufzy *SkarKaz* 515b, 7a, 7b, 117b, 156b, 244a [2 r.], 515b, 638a.

Wyrażenia: »Apostoł Baranka«: Bo Ian ś. widział ono miáfto święte/ [...] ktorego mury miály dwánaście fundámentow/ á ná nich dwánaście imion/ dwánaście Apoštołow báránká. *WujJud* 119v.

»Baranek Boży« = *Agnus Dei* (53): *OpecŻyw* 38v [2 r.]; *TarDuch* Bv; *RejKup* dd2v; *MurzNT Ioann* 1/29, 36; Báránku Boży/ kthory gładziłz grzechy fwiátá fmiłuy lię nád námi *KrowObr* 69v [*idem*] 68v, 81v, 182; *Leop* *2v, *Ioann* 1/29, 36, VVv; s they [*panny*] fie vrodzi báránek Boży niepomázány zbawiając wżytki *BielKron* 19; *RejAp* 12v; *HistRzym* 83v; otożci to ieft on báránek Boży/ kthory ma ność grzechy á przekłęcie tego fwiátá nędznego. *RejPos* 12, 16v, 81, 176, 180, 211 (10); *BiałKat* 288v; *RejPosWstaw* 22; *SkarŻyw* 113, 119; *ArtKanc* I5v; *LatHar* 86, 102 [3 r.], 132, 178 [3 r.], 221 (13); *WujNT* 301, *Ioann* 1/29, 36, k. Xxxxx 4v; *WysKaz* 26; *SkarKaz* 158b, 515b [2 r.]. Cf »Baranek, ktory gładzi grzechy świata«, »Baranek a kapłan«.

»Baranek Chrystus (Krystus, Jezus Kryst(us), Mesjasz, (Pan) Jezus, Pan (Krystus), Syn (Boży)« [*szyk zmienny*] (64): *OpecŻyw* 23, 120v, 124v, 126; *TarDuch* Bv; *KromRozm II* o; *KromRozm III* E6; *LubPs* Z3v; Papież wołkowe Báránki przyrownáł do Páná Kryftuła Báránká zywego. *KrowObr* 67v *marg*; Boć onego báránká Syná Bożego/ nie potrzebá Bogu zalecáć *KrowObr* 189, 67, 68v [2 r.], 69 [2 r.], 69v, 184v (26); *BibRadz I* *6v; *BielKron* 36; *RejAp* BB2v, 67v, 102v, 116v, 117v; *RejPos* 102v, 141v; *BiałKat* 346; iłz im [*przodkom naszym*] ono mieýłce y obiecáne niebo przywroczone być miáło przez báránká Mefyafzá *SkarŻyw* 262, 71; *NiemObr* 174; *ReszHoz* 122; *WerGość* 259; *ArtKanc* F6v, F15v, L8, N20v; Iezu Báránku niewinny/ zmiłuy lię nádemną. *LatHar* 609, 132, 221, 325; *WujNT* 301, 402, 1.*Petr* 1/19; *SiebRozmyśl* C, C2, D2; *SkarKaz* 84b. Cf »Baranek niepokalony«, »oblubienica Baranka«, »Baranek wielkonocny«, »Baranek (i) ofiara«, »Wielkanoc, Baranek«.

»Baranek (Boży), ktory gładzi grzechy świata« *itp.* (43): *OpecŻyw* 38v; *MurzNT Ioann* 1/29, 36; Toć yeft ono śwyęte myáfto [...] á oblubyenicá báránká onego ktory gładzi grzechy śwyátá *KromRozm II* t; *KromRozm III* E6; *KrowObr* 68, 68v, 69v, 81v, 155, 182; *Leop Ioann* 1/29; Onożci iuz ieft ten iáwny á z dawná figurowány Báránek/ ktory ność będzie wżytki złości náłze. *RejAp* 52, 12v; Iż to ieft ten báránek Boży/ ktory ná łobie noś wyftępkí fwiátá tego *RejPos* 16v, 9, 12, 211, 321; *BiałKat* 288v; *RejPosWstaw* 22; *BiałKaz* B3v; *SkarŻyw* 113, 552; *WerGość* 259; *ArtKanc* 15, L8; *LatHar* 86, 102 [3 r.], 178 [3 r.], 342 [3 r.]; *WujNT Ioann* 1/29, 1/29 *marg*, s. 537; *WysKaz* 26; *SkarKaz* 515b, 577b. Cf »Baranek Boży«, »oblubienica Baranka«.

»krew Baranka« (33): *KromRozm I* [L3]; Ci [*wierni*] fą ktorzy fą wykupieni/ nadrofffzą krwią Báránká/ z ziemie do krolestwá niebieskiego. *KrowObr* 229, A4v, 76, 182; *OrzRozm* M3; *BielKron* 36; *OrzQuin* N; *RejAp* 52, 67v, 70 [2 r.], 102v, 103 [2 r.] (10); *RejPos* 77v, 81, 89, 103v, 116v [2 r.], 158v, 332; *SkarJedn* 237; *SkarŻyw* 4, 442; *LatHar* 112, 132, 329; *WujNT* 1.*Petr* 1/19. Cf »Baranek niepokalony«, »Baranek niewinny«.

»księgi żywota (żywotne) Baranka« (3): Nie wnidzie do niego nie co pokala/ ábo czyni co brzydliwego/ abo kłámftwo/ ále ci kthorzy napifáni fą w kfięgách żywotá baránká. *BibRadz Apoc* 21/27; *RejAp* 108v; *BudNT Apoc* 13/8.

»Baranek niebieski« (2): O iáko błogofławieni fą ci wżyścý/ ktorých ná wieczerzą Báránká niebieskiego záprofzono. *LatHar* 600, 604.

»Baranek niepokalony; niezmazany; niepomazany« (7 : 5 : 1): *BierRaj* 23v; *OpecŻyw* 184v; Iż nie frebrem áni złotem ielstemy odkupieni/ ále nadrośńią krwią Báránká niepomázanego. *KrowObr* A4v; thák też Pan Krytús Syn Boży/ Báránek niepokáloný y zdrowy/ [...] był wzięty s trzody ludzkiego pokolenia *KrowObr* 184v, 76, 182 [2 r.]; *BielKron* 19; *WujJud* 238; *WerGość* 259; *LatHar* 112, 132; *WujNT* 1.*Petr* 1/19. Cf »Baranek Boży«.

»Báránek niewinny; niewinny Baranek« (42 : 32): *OpecŻyw* 120v, 122v, 126; *KromRozm I* L3; *KromRozm III* E6; *LubPs* Z3v; *KrowObr* 67, 67v, 141v, 182; *OrzRozm* M3; *OrzQuin* N; A to wízytko były figury krwie tego Báránká niewinnego przyśzłego/ który krwią fwą miał náznaczyć duŕze wiernych fwoich *RejAp* 52, 52v [2 r.], 55, 67v, 103 [2 r.], 109 (14); Abowiem then święty á niewinny báránek dał wylać zá grzechy náŕze onę fwięthą á niewinną krew fwoię. *RejPos* 103, 89, 103, 103v, 141v, 158v (34); *SkarJedn* 237; *SkarŻyw* 4; *ReszHoz* 122; *ArtKanc* D11v, D17, E9v, F6v; *LatHar* 318, 329, 609; *SiebRozmyśl* A4, C, C2, D2. Cf »Baranek Chrystus«, »oblubienica Baranka«, »Baranek a odkupiciel«, »Baranek a Pan«.

peryfr. »oblubienica Baranka« = *apokaliptyczne Jeruzalem, gmina chrześcijańska, Kościół przyszłości* (2): *KromRozm II* t; To yełt yedyna oblubyenicá oblubyenicá onego/ [...] báránká nyewinnego pána Krytúfá/ który gładzi grzechy fwyátá *KromRozm III* E6. Cf »Baranek, który gładzi grzechy świata«.

»prawdziwy Baranek; Baranek prawdziwy (prawy)« (4 : 4): *TarDuch* Bv; *KrowObr* 67v, 68, 68v, 69, 69v; *BibRadz I* *6v; á on [*Chrystus*] przed Oycem fwym stoi w niewinności: A iáko Báránek práwy/ modłęcy fię zá námi *ArtKanc* N17v. Cf »antykryst i nieprzyjaciel Baranka«, »Baranek (i) ofiara«.

»Baranek święty; święty Baranek« (15 : 6): Przetho iż oni iáwnie czynili lekkość temu fwiętemu Báránkowi *RejAp* 123, 54, 55, 56, 64v [2 r.], 108v, 145 [2 r.] (17); *RejPos* 103 [2 r.], 158v, 332. Cf »Baranek niewinny«.

»Baranek wieczny; wieczny Baranek« (4 : 2): y coŕz będzie po onym Báránku wietznym ná práwicy Bożey fiedzącym? *KrowObr* 68, 68v, 69 [2 r.]; *RejAp* 108v, 129v. Cf »Baranek a odkupiciel«.

»Baranek wielkonocny«: iáko Pan Chriřtus báránek náŕz Wielkonocny ofiárowan był w naŕławnieyŕze święto Zydowŕkie wielkonocne *WujNT* 402.

»Baranek żywy« (5): [*Daj Boże*] ábyście temu kiedy wwierzyli/ y w tym Báránku żywym/ [...] wŕzytkę nádzieię zbáwienia fwego pokládáli *KrowObr* 66v, 67v *margin*, 98v, 188v, [255]. Cf »baranek Chrystus«.

Szeregi: »antykryst i nieprzyjaciel Baranka«: Ale wyŕflá [*ta nauka*] od Papieŕzá Vrbáná piątego/ Antykryfá y nieprzyaciela onego Báránká prawdziwe⁸⁰ *KrowObr* 68.

»(Pan) Bog i (a) Baranek; Baranek i Bog« (6 : 1): *RejAp* 117; *RejPos* 147, 342v; Cic fą kupieni fłudzy zá pierwiařtki Bogu y Báránkowi. *WerKaz* 293 [*idem WujNT Apoc* 14/4]; *WujNT Apoc* 7/10, 14/4; *SkarKaz* 516b.

»Baranek a kapłan; kapłan i Baranek« (1 : 1): *RejPos* 133; y íam ŕiebie [*Chrystus*] ofiáre y zábićie ofiárował zá nas/ kápłan íam/ y záraz íamŕze báránek Boży. *SkarKaz* 158b.

»krol i Baranek« (3): [*aby Pan Bog*] dał im tym rychley onego krolá y báránká ktorego obiecał y ktorego fię ofiárá vpomináli. *SkarŻyw* 263, 262, 262 *margin*.

»Baranek a odkupiciel (odkupienie)« (3): używając już onego wiecznego Baránká swego á odkupiciela swego/ śpiewając z wielkim wefelem á z árpłami Bożemi *RejAp* 129v, 186; iż ná lkończeniu swiátá [...] miał ześlác tego niewinnego baránká/ á to swięte odkupienie *RejPos* 103v.

»Baranek (i) ofiara« (2): iże Jezus Kryštus prawdziwy Báránek/ y prawdziwa ofiárá zá wzytek swiát/ przyšedł ná swiát gładząc grzechy ludzkie *BibRadz* I *6v, I *6v *marg.*

»Baranek a Pan« (2): *RejAp* 129; O iákož tho nam nie włáfnie známionowác ma tego niewinnego baránká á tego Páná á zbáwiciela náłzego *RejPos* 103.

»Baranek a syn (synaczek); syn (synaczek) a (i) Baranek« (5 : 3): kto nie ma po łobie tego Syná á tego Baránká/ już też trudno ma zwác oycem swym tego Oycá iego. *RejAp* 118; *RejPos* 116v, 158v, 159 [3 r.], 160v; *SkarŻyw* 552.

»Wielkanoc (albo) Baranek (Krystus)« (4): A gdzież tá Wielkánoc/ álbo ten báránek Kryštus był offiárowan? *KrowObr* 182v [2 r.], 184v; *LatHar* 690 *marg.*

W przen (18) : A kościołám w nim [w mieście] niewidiał Abowiem Pan Bog włfechmogący iefth kościołem iego/ y Báránek. *Leop Apoc* 21/22 [*idem BibRadz, RejAp* 185, 185v [2 r.], *WujNT*], 23; *BibRadz Apoc* 21/22, 23; (*marg*) Przyczyny swiętych. (–) Ale śnadź oni rzeką co swoy żebráczy płázcż łatáią czym inšzym niżli łáym tym Báránkiem swiętym [...] iákoby on łam nic nie mógł bez pomagáčżow ná niebie *RejAp* 54v; Abowiem powieda iż ie [*miasto*] była chwałá Pańška ofwieciłá/ á Báránek był láterną iey. *RejAp* 186 [*idem* 185, *Leop Apoc* 21/23, *BibRadz, WujNT*], 70v, 185 [2 r.], 185v [2 r.]; nic nam ten niewinny báránek nie śmákuie/ ktorego nam Bog Ociec podawa *RejPos* 159v; *SkarJedn* 395; *ArtKanc* F13; Báránek od swych owiec frogie wilki odegnał: Gdy Chryštus grzełzniki z Oycem ziednał. *LatHar* 360; *WujNT Apoc* 21/22, 23; Ten iefth báránek/ ktory was wełną łálki Bożey odźieie y zágrzeie/ krwią swoią was oczyści/ y ciáłem swoim nákarmi. *SkarKaz* 515b.

a. *Sakrament ołtarza, ciało i krew Pańska* (72) : wy zálie gdy ofiáruiecie/ tedy swemu Baránkowi wykupienie dułż s Czyścá/ y grzechom odpułżtzenie przypíuiecie? *KrowObr* 183, 183v.

Zwoty: »Barankiem (na)karmić (i (na)poić)« [*szyk zmienny*] (4): *KrowObr* 191 [2 r.]; *RejPos* 103; Pan go [*Judasza*] karmi báránkiem: á on przedię owym Zołtáie Wilkiem łzárym/ y też Lifem płowym. *KlonWor* 28. *Cf* »Baranek a ciało«.

»Baranka (Baranki) ofiarowác, ofiara Baranka« [*szyk zmienny*] (9): Żydowie ras w rok tylko baránká offiárowáli/ á wy baránká wálżego ná káždy dzień tyliác tylięcy offiáruiecie. *KrowObr* 183, 187v, 188v, 189; *RejZwierz* 265v; *WujJud* 238; *SkarŻyw* 91; *LatHar* 194; *WujNT* 773. *Cf* »Baranek niepokalany«, »Baranek Pan Chrystus«.

»pożywác (jeść) Baranka [*szyk zmienny*] Baranka używanie« (10): *WróbŻołt* V6v; *KromRozm III* O4; *KrowObr* 191; *WujJud* 20v, 117v; Iáko w [*nowym*] zakonie potrzebá była obchodźić baránká wżywanie. *WujJudConf* 237; *SkarJedn* 110; Cudo w Sákrámeucie [!] iż łámeo baránká całego po[ż]ywamy/ tu wćiele będąc. *SkarŻyw* 119 *marg.*, 119; *SkarKaz* 157b.

Wyrażenia: »Baranek Boży« (3): *SkarŻyw* 91; (*marg*) Tytuły tey swiętości. (–) Miedzy Doktorámi też swiętymi/ ten go zowie Eucháryfytą po Grecku. [...] Chryzołtom swięty Báránkiem Bożym *LatHar* 186, 214. *Cf* »chleb niebieski, Baranek Boży«.

»Baranek niepokalany; niepokalany Baranek« (3 : 1): *WróbŻółt* V6v; *KrowObr* 191; *WujJud* 238; ále báránká niepokalánego co dzień na ołtarzu krzyżá ofiáruię *LatHar* 194. Cf »Baranek Pan Chrystus«.

»niewinny Baranek« cf »Baranek a ciało«.

»Baranek Pan Chrystus (Pan Jezus Krystus)« (2): *RejZwierc* 265v; Przeto te łłowá niemogá być o żadney inłzey ofierze rozumiane/ iedno o oney naczyłłzey niepokalánego Báránká Páná Chrystufá/ ktora w Kościelie iełł powłzednia. *WujJud* 238.

Szeregi: »chleb niebieski, Baranek Boży«; á což rozumieć mam o tym żywym chlebie niebieskim/ o Báránku Bożym/ y o żywey Arce? *LatHar* 214.

»Baranek a ciało«: także też teraz nákarmlwłzy nas tym niewinnym báránkiem/ á tym świętym ciałem łwoim/ [...] záchowywa nas od káżdey pomłty á vpadku náłzego *RejPos* 103.

a. *W polemicznych tekstach religijnych [w tym: w tekście reformacyjnym KrowObr 54 r., w tekście katolickim SkarJedn 1 r.] (55)* : Ci łamią kości wtym Báránku/ ktorzy łlowo iego Święte wywráćiá/ łwiátości y połłánowienia iego łamią/ pod iedną ofobá dawáiá álbo przyimuiá. *KrowObr* 186, 185v, 186 *marg*, 191, [250]; Izali łię godzi łmáć kości Báránká tego? *SkarJedn* A3.

Zwrot: »jeść Baranka« [*szyk zmienny*]: (37): Ci tełł tego Báránká Syná Bożego znogámi y łtrzewámi nieiedzá/ ktorzy tólłowietzeńłtwo od Bołłwá iego odłáztzáiá *KrowObr* 185v; A ci zálę tego Báránká Kryłłufá/ nieiedzá w iednym domu/ ktorzy rozmáite zakony s łwoich łłow wymyłłili/ iáko łá włzyłcy Mnłłzy *KrowObr* 186; Ci tełł iedzá Báránká tego nieukaławłzy łie/ ktorzy łie zábawiáiá/ wielkimi pracámi/ okołó rzety tzełnych vłławitłznie/ á opułłtłzáiá rzety niebieskie *KrowObr* 186v; Pápięłz y włzyłłká ordá iego tełł iedzá Báránká/ ále bes tey gorłkiey łłáłłze: Abowiem nic dla imieniá iego łwiętego nie ćierpiá *KrowObr* 187, 185 [2 r.], 185v [2 r.], 186 [5 r.], 186v [4 r.], 187 [4 r.] (37).

Wyrażenia: »Baranek martwy, Baranki martwe« (6): kogolłz tedy karmlłz y połłz prołzę ćie/ tym Báránkiem martwym/ albo iáko go ty zowielłz/ nie krwáwym y nie krzyżowym? *KrowObr* 191, 187v, 188v, 189, 191 [2 r.]. Cf »Baranek niekrwawy«.

»Baranki mszarskie« = *hostie*: wy zálę báránki łwoie Młłzárłkie zolłtawáićie/ iedny w łłupy tkaćie y chowáićie/ á z drugimi z zwonki po rynku biegáćie. *KrowObr* 183v.

»Baranek niekrwawy (bez krwi)« (5): Abowiem kiedy byłłćie wierzyli/ nigdybyłłćie żadnych inłłzych Báránkow marłłwych/ bes krwi/ nieoffiárowáli/ y Bogu niezálęcáli? *KrowObr* 189; izali ie ty mołłelłz tym twoim Báránkiem martwym/ y niekrwáwym nákarmlć y nápoić? *KrowObr* 191, 187v, 188v, 191. Cf »Baranek martwy«.

b. *Wyobrażenie plastyczne baranka jako symbol Chrystusa zmartwychwstałego (41)* :

a. *Medalion z wosku białego poświęcony przez papieża, mający po jednej stronie wizerunek baranka wielkanocnego i napis "Ecce Agnus Dei qui tollit peccata mundi" oraz herb i imię papieża, który go poświęcił, po drugiej stronie postać Matki Boskiej lub jakiegoś świętego; agnusek; także figurka z ciasta lub cukru należąca do potraw wielkanocnych [agnus Łac śr] (40)* : Ty Báránki ráłłz błogolłłwić/ połłwićić/ y łwiátościá vtłznić *KrowObr* 67v; Zwołennikom łwoim Kryłłtus nierolłkazał Báránkow tłłárowáć. *KrowObr* 68 *marg*; ktory Pápięłz/ gdy tę obłłudę wymyłłili/ tedi wolłkowe trzi Agnułly do Konłłłántynopolá Cefárlłzowi połłłá zá wielki dar y vpominek/ nápiłławłzy ty wierłłze łácińłłkim ięzykiem/ ále iákie Báránki/ tákowa tełł y łácińá y wierłłłfe. *KrowObr* 68; iłł ktho thego Báránká

pożywa/ obfitym błogostwem [!] Bożym napełnion bywa/ ktorzy tych Kołatzow wkułżą/ cieleśne y dułżne zdrowie bierzą? *KrowObr* 99; Iełtze też tá mátká nietzyfta/ vmocniłá páństwo fwoie/ y Krolestwo/ Annatami/ Sakrámi/ Pálliułżými/ Kortyřany/ Oleymi/ báránkami/ Kádzidłem/ Złotem/ Mirrą/ Popiołem *KrowObr* 242, 67 [2 r.], 67v, 68v, 80v, 97 [2 r.] (19); Iż [w Kościele rzymskokatolickim] ná ołtarzu zaráz z ciáłem Bożym báránká ná wielką noc poświęćaią. *SkarJedn* 231.

W charakterystycznych połączeniach: baranki błogosławić, czarować (6), poświęćać (święćić) (3), pożywać, zmyślać (2), żegnać, z wosku ulepione (4).

Wyrażenia: »baranki martwe; martwe baranki« (3 : 1): [daj Boże] ábyście [...] w tym Báránku żywym/ y łámy m tyłko łiedzącym nápráwicy Bożey/ wśyftkę nádzieię zbáwienia fwego pokłádáli/ y do inłżych łie Báránkow martwych nieuciekáli. *KrowObr* 67, 98 [2 r.], 99.

»baranki wielkonocne«: kthore łą iełtze wáłze Kryłtny [!]? [...] Báránki Wielkonocne/ Pthaki/ Kołátze/ Mięfo/ Słoniná/ Iáyca/ [...] y inłże rzetzy. *KrowObr* 97.

»baranek woskowy (baranki woskowe, barankowie woskowi); woskowe baranki; baranki z wosku« (11 : 2 : 2): Iż kołdy Papiełż/ kiedy naprzod Papiełżem zołtánie/ tedy nowe Báránki z wołku iárżęcego wlepione/ oleiem pomázáne/ y bawełną obwinione/ tzáruie: Ktore Kryłtusowym imieniem Agnus Dei, zowie *KrowObr* 67; Ták też áby ci Báránkowie (wołkowi) niepomázáni/ moc onę wzięli/ ktore my tobie ku poświęćeniu offiárujemy *KrowObr* 67v, 67, 67v [2 r.], 68, 69, [251], [255], [258v]. *Cf* »papieski baranek woskowy«, »agnusy albo baranki woskowe«.

»papieski baranek woskowy; baranek papieski woskowy« (3 : 1): O Papieskim Báránku woskowym. *KrowObr* 67 żp, 66v, 69v żp, [253].

Szereg: »agnusy albo baranki woskowe«: Papiełż trzy Agnuły álbo Báránki wołkowe Cełářzowi połłá zá wielki dar. *KrowObr* [255].

β. *Wizerunek na chorągwi (1)* : Wieluńka [ziemia na chorągwi nosi] Báránká s chorągwią á s kielichem/ w cżyrwonym polu. *BielKron* 425.

3. O człowieku (23) :

a. *Człowiek łagodny, pokorny, prosty, niewinny, bezbronny, słaby (4)* : bo ielćże z mlodu [Chrystus] bęđątz barankie^m niewinny^m/ dzieciątkiem mlodem/ [...] za nás grzełńeé iako dzijs wielką bolełtz cirpiál. *OpecŻyw* 22; Dziwna rzeká piłmo S. momi [!] S. Grzegorz y ták miałka iłż w niey báránek/ to ielć prołty y nieuczony/ brodzić: y wielbłąd w niey to ielć vczony y Doktor pływáć/ y zátopić fię (pyłżny Heretyk) może. *SkarŻyw* 47; *SkarKaz* 81a.

Szereg: »wilk z barankiem«: Wilk z báránkiem łpołu łie bęđą páłli/ á Lew y Woł bęđą ielć plewy *Leop Is* 65/25.

b. *Wyznawca Chrystusa, wierny; agnus Vulg (19)* : Zámýkaćie łudziom Krolestwo Niebieskie/ [...] gdy máłce wáłzey (kołściołowi Rzymłkiemu) pluićie w twarz/ [...] y iey báránki od niey dzielićie/ y wykłinaćie *SkarJedn* 372.

Zwrot: »paść baranki« [szyk zmienny] (10): *KromRozm II* o2v; Ten yełt ktory od nyego łyłłá: Pyetrze páłi báránki moye *KromRozm III* M8v [idem 5], M5v, N3; *BiałKat* 133v; *WujJud* 87, 123; *BudNT Ioann* 21/16[15]; *WujNT Ioann* 21/15, 16. *Cf* »baranki albo kołścioł«, »owce i baranki«.

Szeregi: »baranki albo kościół«: gdy mu [*Piotrowi Chrystus*] poruczył po trzy kroć/ pászć/ to ieft rządzíc y ípráwować báránki fwoie/ álbo kościół íwoy. *WujJud* 87.

»owce i baranki; baranki (i) owcc (owieczki)« (3 : 3): *KromRozm II* o2v; kyedy pan po zmartwychwítányu íwym przy bytności wíflech inych lámemu po trzy kroć báránki y owce íwoye pászć y rządzíc kazał. *KromRozm III* M5v, M5v, N3; Pász báránki moie: Pász owieczki moie. *WujJud* 123; *WujNT* 388.

»baranek to jest wierny«: Pałce AGNOS meos: to ieft/ ípráwuy/ rządzć/ íádz kóždégo/ żadnég^o nie wymuiąc człowieká/ który íye kolwiek miánuie być Báránkiem: to ieft/ wiernym moim. *OrzQuin* S3v.

α. *O świętych kościoła katolickiego (w pismach polemicznych protestanckich)* (5) : ániego [*Chrystusa*] tefz tákowi chwałá/ ktorzy nie lámego tylko chwałá/ nie wílámym obrony ífukáią/ ále thefz ínfe Báránki łobie zmyfláią/ y ínfe Báránki chwałá/ kthorym obronę y zwycięfthwo przypífuia *KrowObr* 69; (*marg*) Stániłław godny wítháwitzney chwały. (–) A batyzíz iufz/ iáko ípiewacie o tym Báránku w wálznych kościelech? *KrowObr* 69v, 69, 69v.

Wyrażenie: »fałszywe baranki«: Odrzućcie fáłzywe Báránki/ y Antykryftá Rzymfkiego/ nauki *KrowObr* 70.

4. n-pers (1) : Item powyada yłch v Baranka na Wroczláwfkiey Vliczi myal Wolya schaffę wilupicz wkhorey pyenyedzi chowane wydzial *LibMal* 1548/143.

Synonimy: **1.** *jagniątko, jagnię, skopek*; **a.** *pascha*; **2.** *Odkupiciel, Odkupienie, Ofiara*; **a.** »Chleb niebieski«, »Ciało Pańskie«; **b.α.** *agnus*; **3.a.** *wierny, kościół*.

Cf **BARANCZEK**, **BARANECZEK**, **BARANIEC**, **BARANIĘ**